

Струганець: Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. – Тернопіль: Астон, 2002. – 352 с.

Olga Zhyryk. Determinologization as manifestation of dynamic lexic and semantic system of modern Ukrainian language. *The article deals with the analysis of Ukrainian scientists' views on the process of determinologization. The author makes the meaning of the notion "determinologization". More exact and examines the changes of stylistic status of terms.*

Key words: lexic and semantic system, language, determinologisation, term, word in general use, definition, idea.

Олександра Задорожна (Тернопіль)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ

У статті проаналізовано погляди українських та зарубіжних мовознавців на концепт. Зроблено розмежування термінів концепт, значення і поняття. Описано вербалізатори концепту: синоніми, антоніми, тематичні групи, лексико-семантичні групи, лексико-семантичні поля, фразеологічне та конотативне значення.

Ключові слова: концепт, вербалізатор концепту, значення, поняття, семантичні мікросистеми та макросистеми.

Термін „concept” (від лат. conceptus – думка, поняття) виник в англomовній філософській традиції та увійшов до наукової термінології як абсолютний синонім терміна „поняття”. У мовознавчих науках концепт став трактуватися як „форма репрезентації знань у свідомості людини” [Попова: 10]. Це зумовлено зміною підходів до вивчення семантики: замість пояснення значень лексеми в центрі уваги науковців опинилося з'ясування підсвідомого змісту слова і його ролі у спілкуванні, а також віддзеркалення його у внутрішньому світі людини. Тому метою наших студій є аналіз теоретичних основ дослідження концепту; розмежування термінів концепт, значення і поняття, опис вербалізаторів концепту.

Засадничою для розуміння терміна концепт вважаємо дефініцію А. Вежбицької, яка розуміє концепт як номінезований елемент ідеального, що репрезентує дійсність мовця крізь призму його культури [Попова: 23]. Проте у сучасній лінгвістиці існує чимало визначень поняття концепт. Погляди науковців різняться. Тому аналіз і систематизація теоретичних положень щодо статусу концепту, характеристика його вербалізаторів видаються актуальною, оскільки від їх розуміння залежить інтерпретація багатьох лінгвальних фактів.

В українському мовознавстві концепт студювали В. Іващенко, В. Старко, Ю. Степанов, О. Селіванова, В. Кононенко, Л. Лисиченко, О. Цапок, Г. Огаркова, О. Городецька, Н. Бігунова, О. Кагановська, Ю. Белозорьова, М. Мамич, Л. Оліфіренко, Н. Прихода та інші. Спочатку при концептуалізації дійсності виділяли як окремі концепти філософські категорії: час, простір, рух; пізніше – логічні поняття: добро, красу, закон, мир, щастя.

Термін „концепт” тлумачиться Е. Кубряковою у „Короткому словнику когнітивних термінів” як „уявлення про ті смисли, якими оперує людина в процесах мислення і які відбивають зміст досвіду та знань, зміст результатів усієї людської діяльності та процесів пізнання світу у формі певних „квантів знання” [Кубрякова: 90].

О. Сербенська розуміє концепт як „сукупність культурнозумовлених уявлень про певний предмет, що існує в нашому розумі як згусток культури у свідомості людини; це власне те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини: Бог, родина...” [Сербенська: 131].

Н. Прихода вважає, що концепт є фрагментом знання, досвідом особистості, що містить і мовну, і позамовну інформацію, багатовимірним культурнозначущим соціопсихічним утворенням у колективній свідомості, опредмеченим у тій чи іншій мовній формі, який поповнюється, змінюється і відображає людський досвід [Прихода: 26].

Н. Мех трактує концепти як „ідеальні, абстрактні одиниці, якими людина оперує в процесі мислення. Вони відображають зміст отриманих знань, життєвого досвіду та результатів пізнання людиною навколишнього світу у вигляді певних одиниць, „квантів знання”... У концепті зосереджено відомості про об'єкти та їх властивості, про те, що людина знає, думає, уявляє про навколишній світ” [Мех 2005: 18].

Іншими словами – це багатовимірна етнокультурна система, що містить образний, поняттєвий та дискурсивний компоненти.

Слід зазначити, що концептний елемент дійсності при вербалізації певною мовою містить ментальний та культурологічний аспекти нації-мовця. Вибудовуючи модель співвідношення дійсності, мови й людини, Ю. Степанов назвав концепт згустком культури у свідомості мовця тобто тим, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини і через посередництво чого людина входить сама в культуру, а в деяких випадках і впливає на неї [Степанов: 40]. Структурними елементами концепту є всі складники поняття, етимологія, історія та сучасні асоціації. Схожі основні ознаки концепту сформулював В. Кононенко. Науковець виокремлює вихідну форму, концентровано представлений історичний контекст, сучасні асоціації та оцінки [Кононенко 2004: 5].

Концепт існує в ментальній сутності людини не як чітке поняття, а як набір індивідуальних оцінок, думок, відчуттів, понять, які виникають у свідомості для інтерпретації слова, „концепти не лише мисляться, а і переживаються” [Старко: 40-41].

Існує також культурно-мовне трактування концепту. У такому ракурсі „концепт” тлумачиться як багатомірне утворення, яке містить образні, поняттєво-дефініційні та нормативно-оцінні характеристики. Таким чином, концепт постає як діяльна сфера, компонентами якої є контрольовані та усвідомлювані поняттєві сфери. За допомогою концептосфери можемо проаналізувати ментальний світ нації-мовця, побудувати поля з культурно-значущими доміантами поведінки, визначити тип того чи іншого етнокультурного суспільства, оскільки мова народу є показником його культури [Оліфіренко: 21].

О. Городецька трактує концепт як „ментальне утворення, що схематично відображає логічну послідовність поглядів, уявлень, понять індивіда про певний фрагмент дійсності. Ці уявлення пропущені крізь ціннісно-нормативну систему індивіда” [Городецька: 42]. Науковець диференціює лінгвістичні терміни „значення” і „концепт”. Зауважує, що „концептом вважають мисленнєвий конструкт, який замінив відомий логічний термін “поняття” і лінгвістичний термін “значення”. Термін „значення” пов'язаний лише із семантикою. Він не віддзеркалює зв'язок людини із середовищем, яке її оточує, отже, недостатній для вирішення завдань сучасної

лінгвістики. У той же час введення такого поняття, як „концепт” у лінгвістику дозволяє розглянути ці зв'язки та прийняти до уваги позалінгвальні фактори” [Городецька: 42-43]. Л. Оліфіренко розрізняє термини „концепт” і „значення” таким чином. „концепт – явище розумове, основна форма понятійного мислення, а значення – феномен мовний” [Оліфіренко: 27]. На думку дослідниці, концепт постає як діяльнісна сфера, що містить контрольовані та усвідомлювані поняттєві сфери. Це такі згустки поведінки, які є значимими і складають ціннісну сферу того чи іншого суспільства [Оліфіренко 2002: 28].

Т. Попова пояснює концепт як „осмислений образ дійсності у свідомості людини, який має ім'я і базується на певних культурно-обумовлених уявленнях людини про саму дійсність” [Попова: 18], тобто єдність образу та імені. Науковець не розмежовує значення й концепт, а вводить термін „семантика концепту”, що містить „мовну семантику (значення слова), знання про світ (про взаємозв'язки предметів і явищ) і особистісні смисли, сформовані у взаємодії з навколишнім світом” [Попова: 21].

Відмінність у розумінні термінів „концепт”, „поняття” і „значення” пояснює Л. Лисиченко. Науковець концептом називає домовне уявлення про явище, яке супроводжується у свідомості численними ознаками й асоціаціями. Поняття ж – це мовно-логічна одиниця, що є наслідком узагальнення найсуттєвіших із погляду мовця рис концепту, що супроводжується мовним вираженням, а значення слова містить поняттєву основу й ускладнюється ознаками, пов'язаними у свідомості носіїв мови з цим концептом внутрішньомовними зв'язками [Лисиченко 2004: 39].

В. Кононенко вводить поняття „смысл концепту” і зазначає, що для „висвітлення смислу концепту потрібне залучення широкого набору додаткових щодо значення слова-поняття показників смислу, семантичних конотацій, асоціативних, аксіологічних та інших параметрів, які лише в своїй суті дозволять наблизитися до смислу концепту” [Кононенко 2004: 15].

Заслуговують на увагу виділені О. Селівановою сім основних трактувань концепту в різних площинах: концепт як логічне судження в мовній формі, як сукупність семантичних ознак, як родове поняття (гіперонім), як мисленнєвий і психологічний образ об'єкта тощо. Сама

дослідниця, думку якої поділяємо і ми, перспективним вважає інтегративний підхід до розуміння концепту, згідно з яким концепт постає „різносубстратною одиницею свідомості, що включає уявлення, образи, гештальти, поняття” [Селіванова: 111].

Концепт є елементом картини світу (індивіда, соціуму), яка вербалізується через посередництво внутрішнього лексикону. Мова є провідником культурної інформації в тому сенсі, що через мовне вираження концептів відбувається закріплення і передача даних про позамовні об'єкти. Зауважимо, що у різних мовах слова, що є приблизними перекладними відповідниками, про ті ж об'єкти передають різну за обсягом і змістом інформацію. До вербалізаторів концепту В. Старко відносить етимологію слів, що виражають те чи інше поняття, синоніми, антоніми, типові синтаксичні позиції, контексти вживання (семантичні комплекси), семантичні поля, оцінки, образні асоціації, метафорику, фразеологію та мовні шаблони [Старко: 54].

А. Вежбицька поділяє вербалізатори концепту на прямі та непрямі. Прямі засоби вербалізації концепту – „лексичні сім'ї”. Це слова, семантичну етимологію яких можна звести до ключової лексеми концепту. Такої ж думки дотримується і В. Кононенко: „Навколо слова, що позначає концепт і пов'язаних із ним слів-понять створюється свого роду семантичне поле, максимальний і достатній контекст, у межах якого і виявляються численні конотативні супроводи, додаткові значення, асоціативно-оцінні ряди” [Кононенко 2004: 19]. Непрямі засоби мовної репрезентації концепту включають сполучуваність, граматичні характеристики лексем та іншу інформацію, із якої можна вивести ознаки концепту [Вежбицька 1996: 92].

При вербалізації концепту етимологія слів допомагає дослідити походження та розвиток слова. Також потрібно брати до уваги, що на формування словесної характеристики впливають історичні процеси всередині етнічної групи.

Вартими нашої уваги явищами вербалізації концепту є антонімія та синонімія. Синоніми (від грецького *synonymos* “однойменний”) – це слова, які відмінні одне від одного за звуковим складом, але означають назву одного поняття з різними відтінками в його значенні або з різним стилістичним забарвленням. Наприклад: *шлях, дорога*,

путь, траса, гостинець; сміливий, відважний, хоробрий, доблесний, безстрашний, мужній. Слова-синоніми своїм загальним значенням, яке є для них спільне, об'єднуються в одну групу, що називається синонімічним гніздом або синонімічним рядом. Усередині синонімічного ряду лексеми, що групуються в ньому, розрізняють за найрізноманітнішими ознаками, які чимось доповнюють основне значення кожного синоніма. Таким чином, за своїм загальним значенням синоніми об'єднуються в одну групу, а за додатковим – відрізняються один від одного. Так, слова *говорити, балакати, шептати, базікати, варнякати, цвенькати, цокотати, воркотати, шамкати* об'єднуються в одному синонімічному гнізді, бо їх загальне значення спільне. Але кожне з перелічених слів відрізняється від інших емоційним забарвленням.

Якщо синонімами називаємо слова із тотожним чи подібним лексичним значенням, то номени із протилежними семемами називаються антонімами (*anti* – “проти”; *oputa* – “ім'я”), як-от: *щастя – горе, добрий – злий*. Антоніми утворюють антонімічні пари, в які об'єднуються слова з протилежним значенням, якщо вони мають якусь семантичну спільність. Наприклад, прикметники *чорний* і *білий* творять антонімічну пару, виражаючи протилежні значення, але в парі їх об'єднує спільне поняття кольору. Антонімічні слова *верх* і *низ* об'єднуються в парі спільним поняттям простору і т. д. Антонімічні пари складаються із двох слів, цим вони відрізняються від синонімів, кількість яких в одному ряді необмежена. Синонімічно-антонімічними блоками називаємо два синонімічних ряди, компоненти яких антонімічні. Наприклад: *добрий, хороший – злий, поганий*.

Л. Лисиченко, А. Бурячок, Л. Мялковська, Т. Ковальова, А. Уфимцева, Г. Щур та інші виділяють у мові семантичні блоки, котрі характеризуються спорідненістю значень, тематики, сфери вживання, проте відрізняються кількістю лінгвального матеріалу, глибиною семантичного поділу, моделями зв'язку між семемами та іншими диференційними ознаками і є вербалізаторами концепту. За кількістю значень, що входять до такої групи, і ознаками, на підставі яких такі групи виділяються, Л. Лисиченко виокремлює семантичні мікросистеми (синонімічні ряди, антонімічні пари, розширення семантики слів) і макросистеми. До макросистем відносимо лексико-семантичні групи, тематичні групи, а також лексико-семантичні поля

[Лисиченко 1977: 121]. Усі названі макросистеми мають однакову будову. Як і концепт, вони складаються із ядра і периферії. В. Старко вважає, що необхідним аспектом дослідження концептів є залучення однослівних виразників концепту, незалежно від того, до якої частини мови вони належать. Аналізуючи концепт, імям якого виступає іменник, залучають до розгляду, наприклад, прикметники і дієслова, пов'язані з ним (іменником) дериваційними зв'язками.

Лексико-семантичні групи (як вербалізатори концепту) виділяються на основі іманентних зв'язків між словами і є об'єднанням двох, кількох чи багатьох слів за їх лексичним значенням. Вони зв'язані відношеннями синонімії, антонімії або ж відношеннями різних уточнень, диференціації близьких та суміжних значень [Бурячок: 41]. Для прикладу розглянемо лексико-семантичну групу ознак особи. До неї входять і фізичні характеристики індивіда (*сильний, дужий, худий, високий*), перелік його моральних якостей, вираження відношення до них, різнобічної оцінки (в тому числі й емоційної), яка містить лексеми позитивного і негативного семантичного забарвлення (*добрий, щедрий, розумний, баранкуватий, наполегливий*), портретні особливості (*карокий, чорнобровий, лисий*), місце в соціумі (*лікар, механізатор, багатий, бідний*) та ін.

Близьким до лексико-семантичної групи явищем є лексико-граматична група, при виокремленні якої враховуються, крім семем, ще й граматичні ознаки їхніх компонентів. Л. Лисиченко зауважує, що у такий спосіб „виділяються, наприклад, лексико-граматичні групи дієслів: дієслова руху (*ходити, бігати, стрибати*), дієслова сприйняття (*бачити, чути*), дієслова інтелектуальної діяльності (*думати, пригадувати*), дієслова, що виражають явища природи (*смеркає, світає*), фізичний чи психічний стан людини (*хворіти, радіти, хвилюватися*) і т. ін” [Лисиченко 1977: 124]. Характерною ознакою лексико-граматичної групи є належність усіх її складників до однієї частини мови.

Тематичною групою вважають групу слів, які належать до різних частин мови, водночас відображають спільний відрізок позамовної реальності. Виділення таких об'єднань ґрунтується на класифікаціях самих предметів і явищ дійсності. Тематичні групи в свою чергу поділяються на підгрупи, мікрогрупи та окремі номінації тих чи інших об'єктів. Наприклад, тематична група „Медицина” охоплює в себе

іменники на позначення медичних термінів та реалій, прикметники, які їх характеризують; дієслова на позначення дій, пов'язаних з медициною; прислівники, які супроводжують дієслова у мовленнєвому потоці. Всі ланки тематичної групи об'єднані між собою позамовними зв'язками: реалії існують у дійсності, вони взаємозалежні, а ми лише підбираємо їм словесні відповідники. Усе ж віддаємо перевагу денотативному компонентові значення. Ядром кожної тематичної групи є іменники, оскільки в лексемах цієї частини мови денотативний компонент семем часто переважає над сигніфікативним.

Варто зауважити, що існують деякі труднощі в диференціації лексико-семантичних і тематичних груп. При їх розрізненні слід пам'ятати, що лексико-семантичні групи слів є продуктом законів і закономірностей розвитку лексичної семантики мови, тоді як склад тематичних груп слів залежить тільки від рівня знань того чи іншого народу – творця та носія мови, від уміння класифікувати явища дійсності, які дістали свої словникові позначення.

Крім тематичних та лексико-семантичних груп при системному описі лексики, сучасні лінгвісти виділяють лексико-семантичні поля (що також є вербалізаторами концепту). Це поняття є значно ширшим, ніж попередні, бо передбачає просторову структуру тих чи інших сфер лексики (позиційні відношення лексичних елементів у структурі семантичного поля тощо).

В основі кожного семантичного поля лежить якесь слово, навколо якого групуються найбільш близькі за значенням номени. Оскільки кожне поняття виражається словесними знаками, поняттєвому (семантичному) полю тотожне лексичне поле, що репрезентує його і забезпечує абсолютний паралелізм між планом враження і планом змісту. Це один із найпоширеніших у сучасній семасіології термінів, але й сьогодні усталеного його визначення не існує. За теорією Тріра, можемо стверджувати, що лексико-семантичне (словесно-значеннєве) поле – це множина номенів і семем, котрі відображають певні реалії буття [Бурячок: 42]. Усі лінгвісти, які досліджують окреслену проблему, послуговуються цим визначенням, проте по-різному трактують його (несумісність поглядів виникає перш за все щодо розуміння глибини наповнення цього поняття). Білоруська дослідниця М. Грасієла Альба вважає, що структура поля залежить від

системності об'єктивної дійсності: „...системно-структурна основа поля пов'язана з характеристиками відповідного фрагменту реального світу. В зв'язку з цим вирішується питання про те, наскільки словесні відповідники можуть виражати денотативні значення” [Грасизла 1983: 23].

А. Уфимцева розглядає існування лексико-семантичної парадигми, яку трактує як одну з чотирьох структурних одиниць лексико-семантичної системи мови – поряд зі змістовими відношеннями на рівні лексико-граматичних (омонімія на рівні частин мови), структурно-семантичних (полісемія всередині однієї граматичної категорії) і суто семантичних (стилістичні характеристики) категорій). Лексико-семантична парадигма визначається як сукупність синонімічних, антонімічних явищ різних лексико-семантичних угруповань і є частиною семантичного поля в цілому.

Важливим аспектом дослідження лексико-семантичних полів, на думку Ю. Караулова, є зв'язки, упорядкованість та взаємовизначеність їхніх елементів. Це є підставою для констатації самотійності поля.

Л. Лисиченко вважає лексико-семантичним полем групу слів, лексико-семантичні варіанти яких пов'язані між собою одним відрізком дійсності й належать до різних частин мови. „Лексико-семантичне поле складається не з лексем у повному складі їх значень, а з лексико-семантичних варіантів, які є одиницями семантичного аналізу” [Лисиченко 1977: 122]. Зі сказаного можемо зробити висновок, що слова, які мають різні значення, можуть входити до різних лексико-семантичних полів. Наприклад, *номен косовиця* в одному значенні входить до лексико-семантичного поля „сільськогосподарські роботи”, а в другому – „час”.

Словесно-значеннєве поле інколи ототожнюють із тематичною групою. Проте, як уже було сказано, тематична група формується з урахуванням денотативного компонента лексичного значення (за такими блоками вивчають лексичний склад іноземної мови). При цьому не береться до уваги внутрішньомовна диференціація між семемами. У той же час лексико-семантичне поле увиразнює нюанси, неістотні для тематичної групи. Л. Лисиченко порівнює лексико-семантичне поле зі справжнім полем „в якому для одного – це насамперед земля і хліб, що на ньому зростає, а для людини, що стоїть

ближче до поля, – це і обробіток землі, і будяки та волошки, і різні стадії зростання хліба і т. д.” [Лисиченко 1977: 123]. У складі лексико-семантичних полів виділяємо ядро і периферію, міні- і мікрополя, гіпер-гіпонімічні відношення.

Кожне лексико-семантичне поле складається з ядра і периферії. До ядра ми відносимо лексико-семантичні варіанти, що найкраще відображають сутність поля. Навколо своєрідного центру розташовані слова з меншим семантичним зв'язком. Смилові контакти слабшають разом із віддаленням лексеми від ядра і, як наслідок, – периферію утворюють слова-носії okazіональних, переосмислених, образних значень, що можуть фіксуватися й іншими семантичними полями. Наприклад, асоціація неосвіченості з темнотою вводить слово *ніч* у периферію лексико-семантичного поля „розум”, хоча за основним значенням цей номен відноситься до ядра лексико-семантичного поля часу. Лексико-семантичні поля кількісно і якісно не збігаються у різних мовах, оскільки семантичний простір у них членується по-різному.

До складу мікрополів входять такі об'єднання, як синонімічні групи, антонімічні пари, синонімічно-антонімічні блоки. Мікрополя також розчленовуються на ядро і периферію, що допомагає детальніше дослідити стилістичні та образотворчі властивості певних лексем.

У сучасному мовознавстві сформувалося розуміння мініполя як групи слів, котрі характеризують одну реалію об'єктивної дійсності, що входить до складу словесно-значеннєвого поля. Наприклад, у лексико-семантичному полі „час” можна виділити мініполе „ніч”, куди входили б такі конкретизатори, як *темна, тиха, горобина, тітня, біла, таємнича, фатальна, настає, приходить, підкрадається, змінює вечір, малює зорі* та ін. Периферія цього мініполя фіксує слова: *чарівниця, циганка, ворожка* та ін. Мініполя демонструють метафоричний та асоціативно-образний способи вербалізації концепту.

Гіпер-гіпонімічні відношення репрезентують групи, які будуються на основі родо-видових понять. Гіперномен називає реалію об'єктивної дійсності, а гіпономени вказують на її структурні елементи. Характерною особливістю таких систем є належність усіх їх структурних елементів до однієї частини мови.

Аналізуючи вербалізацію концепту, не можна оминати оцінних компонентів. Вони репрезентовані конотативним значенням певних елементів об'єктивної дійсності. Але такі значення часто суб'єктивні, оскільки залежать від індивідуальних оцінок.

Насамкінець звернемо увагу на ще один вербалізатор концепту – фраземне значення. Це значення існує тільки у фраземі. Поза нею слова не об'єднані ніякою семантикою і не мають смислового відношення до концепту. Наприклад: *коли рак на горі свисне, за царя Опенька, як була земля тоненька* і т. п.

Загалом концепти – це певні блоки інформації, кодовані у свідомості та вербалізовані в мові. Вони допомагають класифікувати й осмислювати явища дійсності, будувати та зберігати в пам'яті та мові систему знань про світ. Концепти вербалізуються з допомогою конкретних номенів, усталених виразів, системних організацій лексики. Вербалізація концепту демонструє його смисловий потенціал і допомагає передати інформацію про зміст концепту іншим носіям мови. Перспективним у подальших студіях видається аналіз конкретних концептів української мови.

ЛІТЕРАТУРА

Арутюнова: Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 896 с.

Ахундов: Ахундов М. Д. Концепции пространства и времени: истоки, эволюция, перспективы. – М., 1982 – 222 с.

Белозорьова: Белозорьова Ю. С. Когнітивно-дискурсивна концептуалізація часу в сучасній німецькій мові: Дис... канд. філолог. наук: 10.02.04 – германські мови. – Запоріжжя, 2004. – 186 с.

Бигунова: Бигунова Н. А. Уровневое представление концепта времени в устном нарративном дискурсе (на материале современного английского языка): Дис... канд. филолог. наук: 10.02.04 – германские языки. – Одесса, 2003. – 225 с.

Бурячок: Бурячок А. А. Принципи моделювання семантичних полів лексики // Мовознавство. – 1985. – № 4. – С. 41-47.

Вежбицкая: Вежбицкая А. Язык, культура, познание: Пер. с англ. – М.: Русские словари, 1996. – 416 с.

Городецька: Городецька О. В. Національно марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття: Дис... канд. філолог. наук: 10.02.04 – германські мови. – К., 2002. – 182 с.

Грасизла Альба: Грасизла Альба М. Л. Лексико-семантическое поле в системе его денотативных и оценочных значений: Автореф. дис... канд. філолог. наук: 10.02.19 / БГУ. – Минск, 1989. – 17 с.

Іващенко 2004 (1): Іващенко В. Л. Типологічна диференціація концептуальних структур як одиниць ментального простору // Мовознавство. – 2004. – № 1. – С. 54-61.

Іващенко 2004 (2): Іващенко В. Л. Функціональна топологія концептів як одиниць культури // Вісник Львівського університету. Серія філологія. – Львів, 2004. – Випуск 34 Ч. I. – 2004. – С. 390 – 397.

Кононенко 2004: Кононенко В. Концепти українського дискурсу. – Київ – Івано-Франківськ, 2004. – 248 с.

Кононенко 2002: Кононенко В. Мова. Культура. Стиль. Збірник статей. – Київ – Івано-Франківськ, 2002. – 406 с.

Кубрякова: Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: Издательство МГУ, 1997. – 245 с.

Лисиченко 1997: Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови. – Харків: Вища школа, – 1977. – 114 с.

Лисиченко 2004: Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу // Мовознавство. – 2004. – № 5-6. – С. 36-41.

Мамич: Мамич М. В. Концепти ПРАВДА / НЕПРАВДА в українській літературній мові: семантико-стилістичний аспект: Дис... канд. філолог. наук: 10.02.01. – Одеса, 2002. – 209 с.

Мех: Мех Н. О. наскрізні концепти Григорія Сковороди. – К., 2005. – 237 с.

Морковкин: Морковкин В. В. Опыт идеографического описания лексики (анализ слов со значением времени в русском языке). – М., 1977. – 168 с.

Огаркова: Огаркова Г. А. Вербалізація концепту „кохання” в сучасній англійській мові: когнітивний та дискурсивний аспекти: Дис... канд. філолог. наук: 10.02.04 – германські мови. – К., 2004. – 223 с.

Оліфіренко: Оліфіренко Л. В. Мовна естетика поезії Василя Стуса: Дис... канд. філолог. наук: 10.02.01 – українська мова. – Донецьк, 2002. – 187 с.

Попова: Попова Т. О. Психосемантика універсальних етнічних концептів в еномовній картині світу. Дис... канд. філолог. наук: 10.02.15 – загальне мовознавство. – К., 2004. – 196 с.

Прихода: Прихода Я. В. Концепт Європа в українській публіцистиці. Когнітивно-лінгвістичні аспекти. Дис... к. філолог. н.: 10.01.08. – Львів, 2004. – 136 с.

Сваричевська: Сваричевська Л. Концепт символу в українській мовній картині світу// Вісник львівського університету. Серія філологія. Випуск 34 Ч. I. – Львів, 2004. – С. 372 – 378.

Селиванова: Селиванова О. О. Актуальні напрямки сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К.: Видавництво Українського фітосоціологічного центру, 1999. – 148 с.

Сербенська: Сербенська О., Волощак М. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем. – К., 2001. – 219 с.

Старко: Старко В. Концепт „гра” в контексті слов'янських і германських культур (на матеріалі української, російської, англійської та німецької мови): Дис... канд. філолог. наук: 10.02.15 – загальне мовознавство. – Луцьк, 2004. – 212 с.

Степанов: Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. – М.: Школа „Языки русской культуры”, 1997. – 824 с.

Уфимцева: Уфимцева А. А. Слово в лексико-семантической системе языка. – М., 1968. – 272 с.

Цапок: Цапок О. М. Мовні засоби репрезентації концепту “краса” в поезії українських шістдесятників: Дис... канд. філолог. наук: 10.02.01. – Черкаси, 2003. – 191 с.

Oleksandra Zadorozhna. Theoretical foundation of the investigation of concept. *The article gives a study of the ways the notion of is defined by Ukrainian and foreign linguists. The author of the article discusses the distinction among the terms “concept”, “meaning” and “notion”. The article describes the verbalizations of concept: synonyms, antonyms, thematic group, lexico-semantic fields, phraseological and connotative meanings.*

Key words: concept, verbalizations of concept, meaning, notion, semantic microsystem and macrosystem.